

15

November 2020 Jaargang 8

NIEUWSBRIEF Nieuwsbrief

- 1** *Column/ Colofon*
- 2** *Excursies en vrijwilligers werkzaamheden*
- 3** *Info Werkgroepen*
- 4** *Foto's in beeld*
- 5** *Workshop
Oude Maas*
- 7** *Plasdras voor weidevogel moet beter*
- 10** *Rode lijst voor zoogdieren is betrouwbaar*
- 13** *Vlinder in huis, naar buiten ermee*
- 15** *Effectief op zoek naar marterachtige*
- 17** *Zoek zwarte herfstspinner*
- 20** *Buiten de regio*
- 21** *Kort bericht*
- 22** *Vrijwilligers gevraagd*

Werkgroep Flora en fauna Zwijndrechtse Waard

(Onderdeel van de Stichting Natuur en Landschap Zwijndrechtse Waard)

COLUMN

In corona tijd is het zoeken naar informatie, vergaderingen zijn minimaal, vanwege de vele afgelastingen is er ook minder te melden dan gewoonlijk.

Maar corona heeft ook negatieve effecten op de natuur. Vuurwerk wordt nu in de natuurgebieden afgestoken wat leidt tot veel verstoring onder de dieren. Ook het achterlaten van vuil en het storten ervan is een probleem. Waarom doet men dit het vuil is gratis af te leveren beid de gemeente en wij moeten kosten maken om het weer op te verzamelen en te verwerken.

Positieve nieuws is dat het autarkisch gebouw op de Hooge nesse bouwkundig klaar is. Dit betekend niet dat het volledig bruikbaar is maar we zullen proberen vast te beginnen om een kleinen expositie te maken. De verdere inrichting en bestemming heeft nog zijn tijd nodig en zal de officieel opening in het voorjaar zinj. Dit is mede vanwege de corona maatregelen.

Waarom is op het pad blijven belangrijk en honden aan de lijn?

In sommige natuurgebieden mag je struinen, van de paden af. Maar in andere gebieden staan bijzondere planten, dieren en proberen we juist voor hen de rust te bewaren, bepaalde planten staan op de rode lijst en zijn kwetsbaar. Om dit soort planten en dieren te beschermen moet je op de paden blijven. Honden al doen ze geen kwaad jagen vogel en zoogdieren op waardoor deze geen rust vinden. Zo ook op de Hooge Nesse waar we natuur voorop hebben geplaatst. In tegenstelling tot de Veerplaat waar juist veel meer ruimte is waar natuur, sport en recreatie samengaan. Dus help ons de natuur wat eigen ruimte te geven

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Werkgroep "Flora en Fauna Zwijndrechtse Waard"

De werkgroep is een onderdeel van de "Stichting Tevens werken wij nauw samen met de "Stichting Hooge Nesse/Veerplaat"

*Bezoekerscentrum: t 'Weetpunt
Develpad 169
3335AR Zwijndrecht*

Voor verdere informatie kunt onze website bezoeken

*Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard:
<http://www.natuur-zw.nl/Wordpress/>*

*Stichting Hooge Nesse/Veerplaat:
<http://www.hoogenesse.nl/>*

Redactie: Ron Stevense

Ransuul Fot: Ron Stevense

Excursies Vrijwilligers werkzaamheden Activiteiten

Agenda 2020

WERKGOEP NATUURONDERHOUD ZWIJNDRECHTSE WAARD

Werkzaamheden in de Hooge Nesse polder/ Veerplaat

Natuur werkdag Hooge Nesse van 9.00-12.30 uur

Gegevens zie info bladzijde

18 november
Woensdag

28 november
Zaterdag

9 december
september
Woensdag

I.v.m. de huidige corona maatregelen zijn ander activiteiten vervallen.

Agenda 2020. Stilzitten is geen optie!

We blijven zeer voorzichtig in deze coronatijd. Maar stilzitten is geen optie!. Ga vooral naar buiten, alleen of in kleine groepjes van maximaal 2 personen. Inventariseer, leer, beweeg en geniet! De natuur in Nederland is prachtig en er blijft veel te ontdekken.

Werkgroep Natuur Onderhoud Zwijndrechtse Waard

Locatie: Hooge Nesse/Veerplaat

KORTE INFORMATIE:

- 1 Hooibander maakt werk makkelijker
- 2 Vandalisme probleem blijft
- 3 Autarkisch gebouw is af. Laatste fase is inrichting

Verzamelen bij de ingang weiland (bij het bijen hotel)

Aanvang: 9.00 uur- 12.30 uur
 Klaarzet team 8.30 uur bij van Nesse/ werkschuur
 Onder leiding van: Ron
 Info en afmelden bij: rstevense@chello.nl

Weersverwachting

Verwachte temperatuur: 8-14Celsius
 Weer: droog zonnig
 Bijzonderheden: geen

Hooien, maaien enkele bomen verwijderen enz.

Beheeractiviteiten

Flora en Fauna Werkgroep Zwijndrechtse Waard

Vogelwerkgroep Zwijndrechtse Waard

Excursie werkgroep

Werkgroep nestkasten

KORTE INFORMATIE:

- 1 [Boerenlandvogelbalans 2020 schetst desastreuze achteruitgang](#)
 Een stille lente in het boerenland. Geen Kievit te zien, geen veldleeuwerik te horen. Dit schrikbeeld dreigt niet alleen, maar is nu reeds het geval in grote delen van ons agrarische gebied. Dit blijkt uit de recent verschenen Boerenlandvogelbalans 2020 van Sovon Vogelonderzoek Nederland, LandschappenNL en de Bond van Friese Vogelwachten.
- 2 Waalpad gaan we kijken wat we kunnen doen.

Flora en fauna werkgroep nieuws

De hooiverzamelaar die aangeschaft is werk prima. Het bespaart veel lichamelijke inspanning.

Deze machine die achter de tractor hangt zorgt ervoor dat maaisel, in en strook verzamelt wordt er daardoor makkelijk met een riek te op te scheppen is.

Laast kreeg ik wat luchtopnames die met een drone gemaakt waren van de Hooge nesse. Uit deze opname blijkt het nut hiervan heel groot is. Moeilijk bereikbare gedeeltes worden in kaart gebracht en kunnen daardoor in het beheer worden meegenomen.

Wel moet men rekening houden dat het gebruik van een drone aan regels is gebonden is en dat de natuur niet verontrust moet worden. SBB-heeft hier een protocol voor.

Laats schreef de jagersvereniging dat de hazen en konijnen niet in gevaar waren door de daling van deze dieren. Het merkwaardige is dat men de getallen van de o.a.. De zoogdieren verenging in twijfel trok. Raar dat de jagersvereniging nooit zij eigen onderzoeken en getallen in twijfel trekken. Werk eens samen!

FOTO'S IN BEEELD

Foto's: Jacques Roozendaal

Laatste
fasewerkzaamheden van
het autarkisch gebouw

Workshop

2021

Voor elk kinderdagverblijf Workshop mogelijkheden met een link naar 'de natuur'

Aan : de Kinderdagverblijven in de Zwijndrechtse Waard

Het is de Werk Groep Schoolgidsen van de SN&L-ZW ter ore gekomen dat u op zoek bent naar workshops in de natuur bij 't Weetpunt in het mooie park.

Een en ander is besproken met het bestuur van de SN&L-ZW, met als resultaat dat de IVN gecertificeerde schoolgidsen een natuur gerelateerd programma kunnen aanbieden .

Verschillende natuurwandelingen voor de kleintjes kunnen we u aanbieden.

"Nijntjes wandeling" door het park.2 tot 4 jaar

De Nijntjes geven de kinderen natuur opdrachtjes. Ruiken, kijken ,voelen.

Knuffelspeurtocht: 10 knuffels in de natuur met leuke opdrachtjes.2-3 jaar

Kabouterspeurtocht: Kabouters overal met natuuropdrachtjes. 2-3-4 jaar

't Weetpunt,
Arboretum Munnike Park
Develpad 169
3335 AR Zwijndrecht

Voor niets gaat de zon op, maar we hebben de kosten laag kunnen houden: op locatie 't Weetpunt, met materiaal en twee schoolgidsen die de activiteit verzorgen. € 50.-

Meer info en/of aanvragen: email: lidyexler777@gmail.com

Lidy van der Lans Exler, coördinator WG Schoolgidsen

2021

Workshop mogelijkheden op locatie bij de BSO met een link naar 'de natuur'

Aan : de BSO's in de Zwijndrechtse Waard

Het is de WerkGroep Schoolgidsen van de SN&L-ZW ter ore gekomen dat u op zoek bent naar workshops op locatie.

Een en ander is besproken met het bestuur van de SN&L-ZW, met als resultaat dat de IVN gecertificeerde schoolgidsen een natuur gerelateerd programma kunnen aanbieden aan de BSO's op hun locatie.

In het schoolgidsen programma voor de scholen is/was het tot nu toe zo, dat de schoolklassen naar 't Weetpunt, of een van de andere locaties in de Zwijndrechtse Waard komen.

In dit aanbod is het omgekeert: de schoolgidsen komen naar u toe.

Tot nu toe staan er twee activiteiten op het programma:

- **Voor de Bovenbouw:** Werken met de microscoop: "Op zoek naar de dader"

De schoolgidsen brengen microscopen mee, leren de kinderen daar mee omgaan, en kijken de kinderen naar klaargemaakte preparaten. Ook gaan we nog even naar buiten (plein) om de dader en slachtoffer sporen te bekijken. Na afloop (als er nog tijd is) mogen de kinderen zelf een preparaat maken.

- **Voor de onderbouw:** "Pak een stuk". Leren over slakken, wormen en veren.

Voor slakken, wormen, stookdierjes en veren e.d. wordt gezorgd. Evenals voor de opdrachten, zoekkaarten, loeppoljes etc.

Meer mogelijkheden zijn bespreekbaar, e.e.a. ook afhankelijk van de locatie BSO. Een workshop op maat

't Weetpunt,
Arboretum Munnike Park
Develpad 169
3335 AR Zwijndrecht

Voor niets gaat de zon op, maar we hebben de kosten laag kunnen houden: op locatie met materiaal en twee schoolgidsen die de activiteit verzorgen. € 50.-

Meer info en/of aanvragen: Geerda Plokhooij, coördinator van deze workshopaanbieding geerdaplokhooij@planet.nl

vr gr. Lidy van der Lans Exler, coördinator WG Schoolgidsen

PERS BERICHTEN

Oude Maas als getijdenrivier

Langs de Nieuwe Maas en de Nieuwe Waterweg wordt sinds enkele jaren een reeks getijdenparken gerealiseerd. Getijdenparken zijn parken langs de rivier waar eb en vloed de versteende kades omtoveren in zachte, groene

Een wandeling door het getijdenpark

Dit proces trekt niet alleen bijzondere planten, vissen en vogels aan die op de grens van zoet en zout water leven, maar versterkt ook de recreatieve mogelijkheden in de regio. Op dit moment wordt gewerkt aan een opschaling, waarbij ook de Noord en de Oude Maas onderdeel worden van het programma "Rivier als Getijdenpark XL".

Om naast de huidige getijdenparken ook de kansen voor de Oude Maas te verkennen organiseerde de Landschapstafel IJsselmonde onlangs een werksessie waarbij overheden, terreinbeheerders en natuurorganisaties aanwezig waren.

Het enthousiasme bij de aanwezigen was groot. Anneke Vonk Noordegraaf (Regiohoofd Zuid-Hollands Landschap): "Wat ik heel interessant vind is dat binnen het programma vanuit de rivier naar de oevers wordt gekeken in plaats van andersom. Vanuit dit perspectief ga je nieuwe kansen zien. Ik denk dat het mogelijk moet zijn om de stukjes natuur langs de Oude Maas en de Noord beter ecologisch te verbinden." De terreinbeheerders en natuurverenigingen gaan hierover in overleg.

Het 'verzachten' van de oevers van de Oude Maas en het maken van meer getijdengeulen, belangrijke elementen binnen het programma Rivier als Getijdenpark, zal niet gemakkelijk zijn in verband met de waterveiligheid, de

scheepvaart en de aanwezigheid van vervuild slib. Maar, zo luidde de conclusie, het is de moeite waard om in beeld te brengen waar dit wel kan. Ook hier wordt aan gewerkt de komende tijd.

ANDER NIEUWS

Plasdras voor weidevogels moet beter

[Kennisnetwerk OBN](#)

10-NOV-2020 - Het principe greppel-plasdras werkt nog niet zo goed als gehoopt. Weidevogels worden er wel door aangetrokken, maar ze krijgen nog steeds weinig jongen groot. Geen groei van de populatie dus. Een beter beheer van de plasdraspercelen, met een licht gewas in de plasdras en hoge en dichte groei eromheen, kan wellicht voor verbetering zorgen.

Greppel-plasdras, een maatregel waarbij boeren de middengreppel van een perceel vol water zetten waardoor een natte zone rond de greppel ontstaat, is populair onder boeren omdat het niet erg ingrijpend is voor de bedrijfsvoering. Maar de methode draagt vooralsnog niet bij aan een beter broedsucces van de Kievit, blijkt uit onderzoek van Wageningen University & Research, Sovon Vogelonderzoek en Altenburg en Wymenga in opdracht van het [Netwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit \(OBN\)](#).

Kuikenoverleving

Plasdrassituaties zijn wel aantrekkelijk voor weidevogels, bleek uit eerder onderzoek. Er komen meer weidevogels voor dan in vergelijkbare situaties zonder plasdras en het insectenaanbod – en daarmee ook voedselaanbod voor de jongen – is groter. Of dit ook daadwerkelijk leidt tot een grotere overlevingskans voor de kuikens, was nog de vraag. Om hierachter te komen hebben onderzoekers in drie gebieden in Zuid-Holland, Utrecht en Friesland/Groningen de overleving van kievitskuikens in percelen met en zonder plasdras vergeleken. Dat gebeurde door de jongen te zenderen en te volgen.

Bij een greppel-plasdras wordt de greppel afgesloten, waardoor rond de greppel een plasdrassituatie ontstaat (Bron: Dick Melman)

Kievit met jong bij plasdras (Bron: Dick Melman)

Slechte conditie

De plasdrassituatie bleek geen positieve invloed te hebben op de kuikenoverleving, er groeiden net zo veel – of beter gezegd net zo weinig - kuikens op tot volwassen vogel als in situaties zonder plasdras. De onderzoekers zagen ook dat de conditie van de jongen met plasdras later in het seizoen slechter was dan in de groep zonder plasdras, wat een grotere sterftekans betekent. Opvallend was dat over de hele linie de conditie van de kuikens beduidend slechter was dan tijdens de vergelijkings situatie in de jaren 80. Kieviten lijken een generiek probleem te hebben; plasdrassen lossen dit niet op.

Van de gezenderde jongen werd regelmatig de conditie bepaald (Bron: Dick Melman)

Weelderige begroeiing

De greppel-plasdras maakt de verwachtingen dus niet waar; er is geen groter aantal kuikens dat vliegvlug wordt en plasdras draagt daarmee niet bij aan de broodnodige groei van de populatie. Een goede verklaring hadden de onderzoekers niet direct. Wel viel op dat de gewasgroei op de percelen met plasdras vaak erg weelderig was. Dit 'zware gewas' is slecht toegankelijk voor kuikens, waardoor ze lastiger voedsel kunnen zoeken. Daarop voerden de onderzoekers een landelijke analyse uit met behulp van satellietbeelden om een inschatting te maken van de biomassa van de vegetatie bij plasdrassen. Daaruit bleek dat de gewaszwaarte

van de plasdrassen lang niet altijd minder was dan van de omgeving. In dertig procent van de gevallen was vegetatie in het plasdrasdeel zelfs zwaarder dan erbuiten.

Zwaar gewas op het plasdrasperceel; een te dichte en hoge begroeiing voor de kuikens (Bron: Dick Melman)

Beter beheer

Met deze kennis keken de onderzoekers nog eens naar de resultaten in de drie onderzochte gebieden, en merkten dat de gebieden met licht gewas in de plasdras (en hoge en dichte groei eromheen) in elk geval meer weidevogels met jongen herbergden dan de plasdrassen met zwaar gewas. Om tot een beter resultaat te komen, doen de onderzoekers dan ook aanbevelingen aan beheerders om tot echt geschikt habitat te komen: naast de plasdras-omstandigheden ook zorgen voor een weinig productieve vegetatie waar de kuikens goed doorheen kunnen lopen. Daarbij is het belangrijk dat boeren zelf in de gaten houden of het habitat op orde is en tijdig bijsturen. Wellicht kan de plasdras dan daadwerkelijk bijdragen aan de Kievitpopulatie.

Meer informatie

- Rapport [Invloed greppel-plasdras op kuikenoverleving Kievit](#) (pdf; 4,6 MB)
- Het [OBN-deskundigenteam Cultuurlandschap](#)

Tekst: Koen Moons, [Kennisnetwerk OBN](#)

Foto's: Arjan van Duijvenboden; Dick Melman

De Rode Lijst Zoogdieren is betrouwbaar

- kritiek Jagersvereniging ongegrond en slecht onderbouwd

[Zoogdiervereniging](#)

5-NOV-2020 - Op 3 november 2020 is door het ministerie van LNV de nieuwe Rode Lijst Zoogdieren gepubliceerd in de Staatscourant. De kritiek van de Jagersvereniging op het onderliggende rapport is ongegrond en slecht onderbouwd. De afnames van haas en konijn zijn mede gebaseerd op afschotcijfers.

De Jagersvereniging laat op [de website](#) weten te twijfelen aan de betrouwbaarheid van gebruikte data van de Rode Lijst Zoogdieren, waardoor haas en konijn onterecht op de Rode Lijst staan. De Jagersvereniging ziet als probleem dat gebrekkige waarnemingen zijn gebruikt en dat data van wildbeheereenheden niet zijn meegenomen. Ook vindt de Jagersvereniging het referentiejaar 1950 dubieus. Bovendien zou er geen toezicht zijn op de protocollen en data die zijn gebruikt. Daarom roept de Jagersvereniging op tot het instellen van een autoriteit voor controle van de belangrijkste tellingen en dat alle beschikbare telgegevens worden gebruikt.

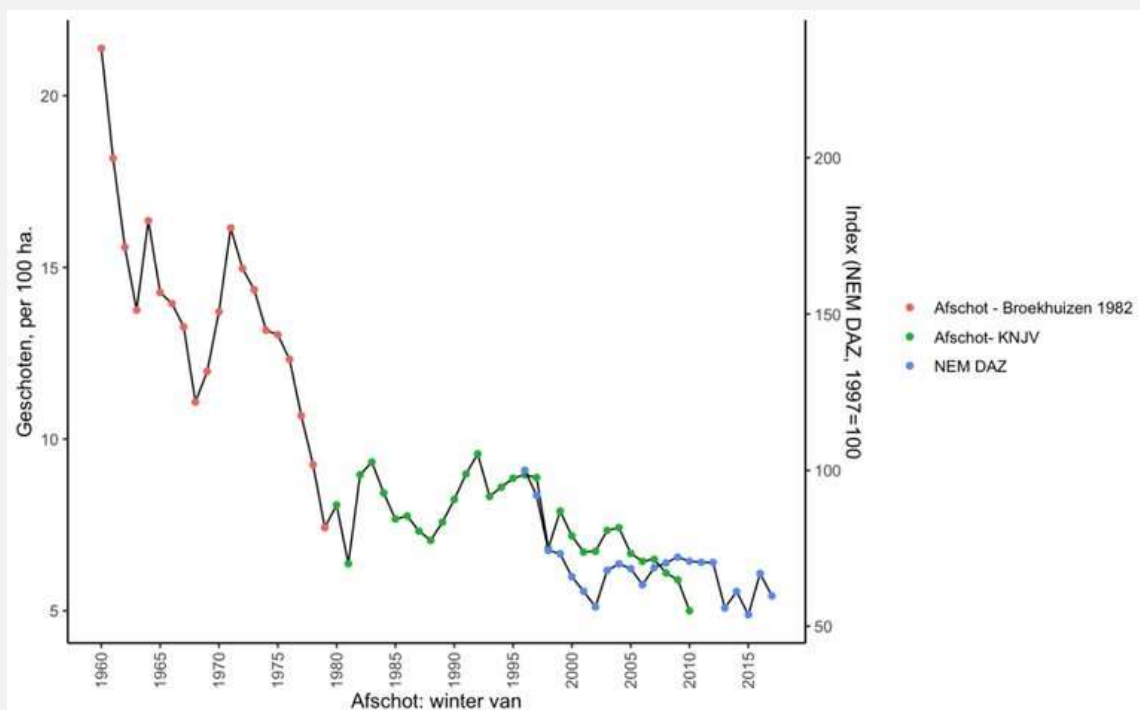
De kritiek is onterecht. Zoogdiervereniging heeft [het Basisrapport voor de Rode Lijst](#) opgesteld onder begeleiding van een onafhankelijke begeleidingscommissie, waaronder ecologische experts en het CBS. De Rode Lijst is op [een sterk wetenschappelijke basis](#) (pdf: 289 KB) gestoeld en is wereldwijd bekend als het meest gezaghebbende naslagwerk met betrekking tot de status van de biodiversiteit. De criteria zijn afkomstig van het Ministerie van LNV en gelden al sinds 1995, voor alle sindsdien opgestelde Rode Lijsten. Het vasthouden aan die richtlijnen is van belang om Rode Lijsten met elkaar te kunnen vergelijken.

In dit persbericht gaan we nader in op de punten die de Jagersvereniging ter discussie stelt.

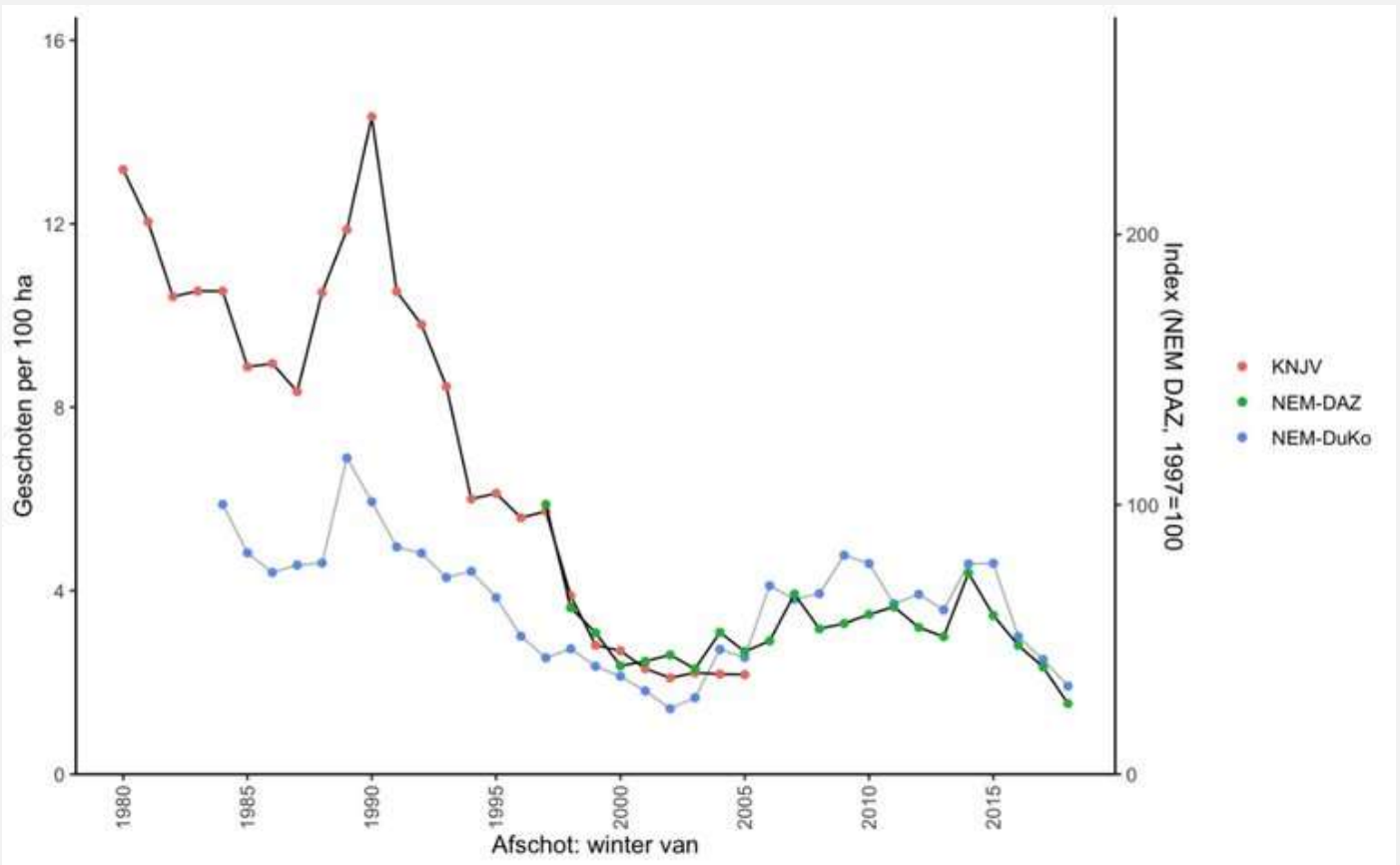
- De Jagersvereniging meldt dat haas en konijn ten onrechte op de Rode Lijst staan. Dat jagers het vervelend vinden is invoelbaar, maar waarom de berekening niet zou deugen wordt niet onderbouwd.
- De Jagersvereniging noemt gebrekkige data, zonder verder duidelijke toelichting. Wij kunnen die toelichting wel geven: voor het opstellen van de Rode Lijst zijn alle beschikbare data verzameld en beoordeeld. Uiteindelijk zijn niet alleen data van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) gebruikt, maar ook tellingen van duinbeheerders en afschotcijfers van wildbeheereenheden (WBE's). Juistheid wordt beoordeeld door experts, waarbij het CBS verantwoordelijk is voor de borging van de statistische kwaliteit. Daarbij is gelet op weging, spreiding, representativiteit en andere statistische bewerkingen die gangbaar zijn bij verwerking van data uit verschillende bronnen. In het Basisrapport wordt een verantwoording gegeven van de gebruikte data en methoden.
In 2013 is [onderzocht](#) of de WBE-tellingen deel uit konden maken van het NEM, maar door de Gegevensautoriteit Natuur is beoordeeld dat het telprotocol van de WBE tot systematische overschatting zou kunnen leiden. Het is niet duidelijk of WBE-tellingen sindsdien verbeterd zijn.

- Het referentiejaar 1950 is niet ‘dubieus’ zoals de Jagersvereniging meldt, maar onderdeel van de door LNV opgestelde criteria die gelden voor alle Rode Lijsten in alle soortgroepen. Dat maakt lijsten vergelijkbaar. Het zou dubieus zijn om daar ineens van af te wijken omdat dat sommige partijen beter uitkomt. Om het concreet te maken: als je de ‘stick’ van het ‘hockeystickmodel’ – de curve die veel soortgroepen laten zien – afknipt, vertekent het beeld. Rode Lijsten zijn juist bedoeld om ontwikkelingen meerjarig op hoog schaalniveau te kunnen volgen. Inzoomen op lokale gebieden en korte periodes kan natuurlijk heel nuttig zijn voor evaluaties van projecten en maatregelen, maar daar zijn Rode Lijsten minder geschikt voor.
- De Jagersvereniging stelt dat de tellingen van de wildbeheereenheden niet meegenomen zijn. Uit het Basisrapport blijkt dat dit een onjuiste stelling is. Alleen in die gevallen waarbij tellingen niet voldoen aan vooraf opgestelde criteria van beschikbaarheid, spreiding, continuïteit van inspanning of expertise zijn ze niet meegenomen. Dat geldt niet alleen voor de data van WBE’s, maar voor alle gebruikte bronnen.
De afschotcijfers van het jaar 1980/1981 tot 2005/2006 zijn bijvoorbeeld wel opgenomen bij de beoordeling van haas en konijn. Deze cijfers laten een vergelijkbare trend zien als het Meetnet Dag-Actieve Zoogdieren. Meer recente cijfers bleken bij navraag niet beschikbaar. Lokaal kunnen aantallen grote verschillen laten zien. In opdracht van het Ministerie van LNV wordt op dit moment nadere analyse gedaan naar de achteruitgang van haas en konijn per regio. Ook bij dit onderzoek wordt de statistische kwaliteit geborgd door het CBS.
- Ten slotte roept de Jagersvereniging op om onafhankelijke controle te organiseren. Op het gebied van dataverzameling en dataverwerking ten behoeve van trends en verspreidingsonderzoek is deze onafhankelijke controle reeds geborgd door het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS), maar op het gebied van duiding en deugdelijke toepassing ondersteunen wij die oproep van harte. Specifiek voor het opstellen van deze Rode Lijst heeft een breed samengestelde begeleidingscommissie nauwkeurig toegezien op een juiste toepassing van de afgesproken methodiek, binnen de daarvoor gestelde criteria. De samenstelling van die commissie is vermeld in het Basisrapport.

De Zoogdierverseniging acht de bezwaren van de Jagersvereniging dan ook ongegrond, onvoldoende onderbouwd en berustend op misverstanden. De Zoogdierverseniging is bereid om de bij de Jagersvereniging gerezen misverstanden toe te lichten en nodigt de Jagersvereniging uit om contact op te nemen. Bovendien nodigt de Zoogdierverseniging de Jagersvereniging uit tot samenwerking om de tellingen van de WBE’s ‘CBS-proof’ te maken in het kader van ons gezamenlijke belang: de instandhouding van populaties wilde zoogdieren in Nederland.

Datapunten van haas in Rode Lijst 2020 (Bron: Zoogdierverseniging)

Datapunten van konijn in Rode Lijst 2020 (Bron: Zoogdiervereniging)

Tekst: Ellen van Norren & Glenn Lelieveld, [Zoogdiervereniging](#); Sander Turnhout [SoortenNL](#)
 Afbeeldingen: Zoogdiervereniging

Vlinder in huis? Naar buiten ermee!

[De Vlinderstichting](#)

9-NOV-2020 - Er zijn vier soorten dagvlinders die van oudsher als vlinder in Nederland overwinteren. Twee daarvan, gehakkelde aurelia en citroenvlinder, doen dat buiten; dagpauwoog en kleine vos zoeken hier ook regelmatig plekken in huis voor. Als we gaan stoken wordt het daar veel te warm voor de vlinders. Je kunt ze veel beter koud wegzetten, bijvoorbeeld in een schuurtje of een vlinderoverwinteringskastje.

Een kleine vos overwinterend in de nok van de zolder (Bron: Kars Veling)

Verreweg de meeste vlinders overwinteren als ei, rups of pop, ergens in de plantengroei. Dat is een belangrijke reden om niet te veel plantmateriaal voor de winter al je tuin uit te doen. Een tuin winterklaar maken kan volstaan met het weghalen van die planten die echt in de weg liggen of over het pad hangen en dergelijke. Als iets niet in de weg staat, laat het dan rustig staan. Die planten maken zichzelf wel winterklaar. Ze

trekken voedingsstoffen in de wortels en overleven zo prima de winter. Daar hebben ze onze hulp echt niet bij nodig. Na de winter, als de temperatuur weer flink omhoog is gegaan, kun je het dode plantmateriaal verwijderen. Laat het dan ook nog even liggen zodat aanwezige dieren eruit kunnen kruipen. Op deze manier helpt u erg veel dieren de winter door.

Bovendien betekent dit dat er in de winter ook voor allerlei vogels nog wat in uw tuin te halen is. Door niet te veel planten en strooisel je tuin uit te doen, zorg je ook voor overwinteringsplaatsen voor citroenvlinder en gehakkelde aurelia. Deze kruipen als vlinder weg tussen bladmateriaal, in blijvend groene struiken zoals klimop en coniferen of tussen takken. Ze gaan daar in winterslaap en kunnen prima tegen de kou. Tien en zelfs twintig graden vorst kunnen ze prima hebben.

Om een vlinder veilig te verplaatsen pak je deze met dichte vleugels tussen wijs- en middelvinger (Bron: Kars Veling)

Dat geldt ook voor dagpauwoog en kleine vos. Deze kruipen onder andere in holle bomen, maar ook in schuurtjes, bunkers en stapels openhaardhout. Sommige zoeken, vaak al in september, een plekje binnenshuis, bijvoorbeeld op zolders. Die plekken zijn dan misschien wel koel en donker, maar zodra het kouder wordt in de loop van november en wij de verwarming aanzetten, worden deze

plekken vaak veel te warm. De vlinders komen uit hun winterslaap, verbruiken veel energie en slijten, en zullen snel sterven. Voor die vlinders geldt: zet ze naar buiten! Je kunt ze in een garage of schuur wegzetten, of je gebruikt daarvoor zo'n vlinderoverwinteringskastje dat tuincentra vaak aanbieden. De beste manier om de vlinders te pakken zonder dat er te veel schubben van de vleugel losraken is door met wijs- en middelvinger het V-teken te maken en daartussen de vleugels te nemen. Je kunt de vlinder dan rustig naar een koude en veilige plek brengen en daar weer wegzetten. Zo komt ie vast goed de winter door!

Tekst en foto's: Kars Veling, [De Vlinderstichting](#) (leadfoto: dagpauwoog en roesje (een nachtvlinder) overwinterend in een bunker

Effectief op zoek naar kleine marterachtigen

[Antea Group Van Hall Larenstein Zoogdierverseniging](#)

12-NOV-2020 - Met de komst van de Wet natuurbescherming kunnen provincies zelf kiezen, binnen Europese richtlijnen, welke soorten beschermd worden. De provincies Noord-Holland, Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel en Zeeland hebben ervoor gekozen voortaan de kleine marterachtigen te beschermen. Daardoor hebben de bunzing, hermelijn en wezel sinds enkele jaren een beschermde status in deze provincies.

De provincies Noord-Brabant, Noord-Holland en Overijssel hebben een handreiking uitgebracht over hoe er onderzoek gedaan moet worden naar kleine marterachtigen. Helaas leveren verschillen tussen de handreikingen onduidelijkheid op met betrekking tot de inzetbaarheid van de onderzoeksinstrumenten, de duur van de onderzoeksperiode en de meest geschikte onderzoeksperiode. Daarnaast leeft het beeld dat kleine marters met de beschikbare methodes niet altijd worden aangetoond terwijl ze waarschijnlijk wel aanwezig zijn.

Wezel in Mirrorbox (Bron: Mathilde van den Broek & Ben ten Oever)

Twee studenten van Van Hall Larenstein (Mathilde van den Broek en Ben ten Oever) hebben daarom, onder begeleiding van [Antea Group](#) en de Zoogdiervereniging, een onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van beschikbare en nieuwe onderzoeksinstrumenten om kleine marters aan te tonen. Er zijn vier verschillende onderzoeksinstrumenten gebruikt: de Mostela, de Struikrover®, een losse wildcamera en de 'Mirrorbox' (in de onderstaande figuur worden deze vier onderzoeksinstrumenten kort toegelicht). Het laatstgenoemde instrument is bedacht en ontwikkeld door de betrokken studenten. Vervolgens is een praktijkonderzoek uitgevoerd in natuurgebied de Brand in Brabant, waar gedurende tien weken gegevens zijn verzameld.

Instrumenten

DE VIER ONDERZOEK SINSTRUMENTEN KORT TOEGELICHT

MIRRORBOX	MOSTELA	STRUIKROVER	WILDCAMERA
<p>De Mirrorbox is ontwikkeld naar eigen ontwerp. De wildcamera registreert detectie en warmte in een brede hoek via de spiegels. Hierdoor verhoogt de reactietijd aanzienlijk. De Mirrorbox maakt daarbij gebruik van gemale muis als lokstof. "Live trapping" onderzoek in Nieuw-Zeeland wijst uit dat lokstof die dicht bij de natuurlijke voeding ligt, effectiever is om kleine marterachtigen mee waar te vangen. (Alterio & Moller, 1997)</p>	<p>De Mostela is een kist met daarin een camera en een sporenbuis met een diameter van 8cm. Binnenin de kist wordt een wildcamera geplaatst. Hiermee worden passerende dieren op film waargenomen. Dit instrument is vooral bedoeld om populaties mee te onderzoeken en individuen mee te onderscheiden (J. Mos, persoonlijke communicatie, 18-09-2019)</p>	<p>De Struikrover is een halfopen buis waarin een plank bevestigd wordt. Aan ene zijde van de plank wordt een lokstof (blikje sardines in olie) bevestigd en aan de andere zijde een wildcamera. Sardines zijn wereldwijd verkrijgbaar, wat de Struikrover breed inzetbaar maakt. (M. Smaal, persoonlijke communicatie, 02-10-2019)</p>	<p>Wildcamera's zijn ontwikkeld om voorbijgaand groot wild mee waar te nemen. De camera's worden in alle instrumenten toegepast, maar ook op zichzelf staand. Er zijn allerlei merken op de markt, bijvoorbeeld van het merk Reconyx. De camera's detecteren beweging en warmte en nemen een foto. (Wildlife Monitoring Solutions, z.d.)</p>
			

De vier onderzoeksinstrumenten kort toegelicht (Bron: Mathilde van den Broek en Ben ten Oever)

Het is tijdens het praktijkonderzoek niet gelukt om voldoende waarnemingen van kleine marters te verzamelen om de resultaten statistisch te toetsen. Wat wel opvalt is dat de 'Mirrorbox' de meeste waarnemingen van kleine marters heeft vastgelegd. De Struikrover® en Mostela scoren nagenoeg gelijk. De wildcamera in een losse opstelling heeft de minste kleine marters geregistreerd. Dat de 'Mirrorbox' de meeste kleine marters heeft vastgelegd kan veroorzaakt worden door de gebruikte lokstof: gemalen muis. Lokstof is mogelijk een belangrijke factor voor het waarnemen van kleine marters. Daarom pakken Antea Group en de Zoogdiervereniging een vervolgonderzoek op dat zich richt op het vergelijken van verschillende lokstoffen. De afgelopen maanden is een student van Wageningen UR aan de slag gegaan met het vraagstuk van de lokstoffen. Hierbij is gekeken naar de verschillen tussen muis, konijn, sardines en rauw/gekookt ei als lokstof.

Het volledige artikel over het praktijkonderzoek naar de verschillende onderzoeksmethoden is te downloaden op de [website van de Zoogdiervereniging](#). Het rapport over de lokstoffen zal hier binnenkort eveneens te downloaden zijn.

Tekst: Mathilde van den Broek en Ben ten Oever, [Van Hall Larenstein](#) en [Antea Group](#); Maurice La Haye, [Zoogdiervereniging](#)

Foto's: Piet Munsterman, [Saxifraga](#) (leadfoto: hermelijn); Mathilde van den Broek & Ben ten Oever

Zoek zwarte herfstspinner bij lichtvervuiling

[De Vlinderstichting](#)

12-NOV-2020 - De zwarte herfstspinner is een grote en opvallende verschijning, maar toch wordt deze algemene nachtvlinder helemaal niet zoveel waargenomen. Dat komt door de verborgen leefwijze. Er zijn maar sporadisch waarnemingen zonder dat er een kunstlichtbron aan te pas komt. De vlinder zit soms in verlichte viaducten of in flatportalen en ook in lichtvallen worden ze nu regelmatig gemeld.

Het mannetje van de zwarte herfstspinner heeft grote geveerde voelsprieten om vrouwtjes mee te kunnen detecteren (Bron: Jurriën van Deijk)

De naam herfstspinner heeft hij niet zomaar gekregen. De vlinder begint te vliegen als de herfst al echt is ingetreden, zo begin oktober. De top van de vliegtijd ligt echter nu, half november. En nu komen de meldingen regelmatig binnen

op de invoerportalen [Waarneming](#) en [Telmee](#). Vaak gaat het om een enkel exemplaar, maar de afgelopen week waren er ook meldingen van grotere aantallen. Zo zaten er tien bij elkaar in de duinen van Noord-Holland op 8 november en bij Winterswijk op 10 november, en twaalf exemplaren in Hees (Drenthe) op 9 november. Op 11 november kwamen er maar liefst 31 vlinders af op een laken met felle lamp in Strijbeek (Noord-Brabant). De vlinders vliegen

alleen 's nachts en komen af op kunstlicht, soms in grote aantallen; verder worden ze zelden waargenomen. Blijkbaar verstoppert ze zich goed overdag en laten ze zich niet gemakkelijk verstoren, zoals veel andere nachtvlinders nog wel eens doen.

Waarnemingen zwarte herfstspinner vanaf 2010 (Bron: Jurriën van Deijk; kaartje: NDFE/BIJ12)

Rupsen van de zwarte herfstspinner leven op diverse loofbomen (Bron: Jurriën van Deijk)

De vlinders die nu vliegen gaan op zoek naar een partner. De vrouwtjes zetten hun eitjes af op de waardplanten waarvan de rupsen eten. De soort overwintert als ei vastgehecht aan de bast van een twijg of de stam. Waardplanten zijn diverse loofbomen zoals eik, es, linde en populier.

In Nederland worden vooral berk, populier en wilg gebruikt. De rups foerageert 's nachts in mei en juni en rust overdag tegen een twijg of tegen de boomschors. De rups verpopt zich onder de schors of in de strooisellaag in een cocon waarin aarde wordt verwerkt. De zwarte herfstspinner is algemeen en komt verspreid over het hele land voor op plekken waar loofbomen staan. Zo ontbreekt de soort grotendeels in de grote open weidegebieden in Noord-Holland en Friesland. Het is een soort van bossen, struwelen en ook wel stedelijk gebied met oudere tuinen. Wil je de zwarte herfstspinner ook te zien krijgen, ga dan vanavond nog op zoek op plekken met 'lichtvervuiling' zoals flatgalerijen, bushokjes, viaducten en dergelijke.

Tekst: Kars Veling, [De Vlinderstichting](#)

Foto's: Jurriën van Deijk

Kaartje: [NDFE](#) / [BIJ12](#)

Gemiva winkel in het Weetpunt

GEMIVA-SVG GROEP

Samen maken we het verschil

Vogelhuisjes
Kaarsen
Decoratie
Aardewerk
Vogelvoerbakjes
En nog veel meer leuke
dingen voor u huis
U steunt hier Gemiva
het Weetpunt

Contante betaling

Buiten de regio

Vestigt de wilde kat zich definitief in Brabant?

ARK Natuurontwikkeling

8-NOV-2020 - Langzaam maar zeker breidt het verspreidingsgebied van de wilde kat zich uit vanaf de (verzadigde) natuurgebieden van Eifel en Ardennen. Jonge dieren trekken hier weg op zoek naar een eigen leefgebied en een partner. In Zuid-Limburg is dit al goed waar te nemen. De wilde kat is geen verwilderde huiskat, maar een aparte soort die lang uit ons land weg was, maar nu terug is en op weg naar Brabant.

Al voor de Middeleeuwen verdween de wilde kat uit Nederland. Jacht, ontbossing en versnippering waren daarvan de belangrijkste oorzaken. Door bescherming en natuurontwikkeling breidt de soort zich nu uit. De wilde kat leeft vooral in het bos, maar gebruikt ook natuurlijke graslanden om zijn voedsel te zoeken. Hij zoekt in de nacht naar muizen, andere kleine dieren en soms zelfs aas.

Wilde kat in de sneeuw (Bron: Bob Luijks)

Op weg naar Brabant

Ook in de provincie Noord-Brabant is de wilde kat in aantocht. In het zuidoosten van Noord-Brabant zijn met cameravallen de eerste waarnemingen van de wilde kat al gedaan (Strabrechtse heide 2015 en 2018). En enkele jaren eerder werd een exemplaar gespot in het Limburgse deel van het naburige Kempen~Broek. Deze waarnemingen zeggen niet dat de ontwikkeling van een populatie wilde kat in Brabant op korte termijn werkelijkheid is, maar het betekent wel dat we ons moeten gaan voorbereiden op de terugkeer van deze spectaculaire soort.

Een definitieve terugkeer van de wilde kat in Brabant heeft tijd nodig. In Zuid-Limburg bijvoorbeeld, werden de eerste wilde katten waargenomen in 1963, 2002 en 2006. Pas vanaf 2013 vond er een duidelijke toename plaats van het aantal waarnemingen in de bossen nabij de Duitse en Belgische grens. Ook zijn er vanaf 2013-2014 voor het eerst sinds eeuwen in Nederland weer wilde katten in de vrije natuur geboren.

Wilde kat is geen huiskat

De wilde kat (officieel Europese wilde kat) is een eigen soort, die wel verre familie van onze huiskat is. De wilde kat kwam zelfs al lang vóór de huiskat in Nederland voor. Een wilde kat is grijs, bruin of soms rossig, met een donkere tekening, die op de flanken meestal wat vager is. De staart is dik, met drie tot vijf zwarte ringen, en eindigt in een stompe zwarte punt. Over de rug loopt een zwarte streep, de aalstreep, die eindigt vóór de staart. Sommige huiskatten hebben ook een aalstreep, maar deze loopt vrijwel altijd door over de staart. Ook de licht vleeskleurige neus is een kenmerk van wilde kat. Tenslotte zijn de voetzolen van een wilde kat alleen bij de tenen zwart of donker gekleurd (het deel dat de grond raakt als de kat loopt). Bij een huiskat is de hele voetzool zwart of donker gekleurd. Naast deze uiterlijke kenmerken zijn onder meer darm lengte en schedelvorm onderscheidend, maar dat is in het veld natuurlijk niet zichtbaar. Het blijft moeilijk om in het veld een wilde kat te onderscheiden van een cyperse huiskat, of een kruising tussen een wilde kat en een huiskat. Vaak kan alleen DNA-onderzoek op haren of uitwerpselen echt uitsluitsel bieden.

Wilde kat en huiskat vergeleken in de Veldgids Roofdieren (Bron: Jeroen Helmer)

Warm welkom voor wilde kat in Brabant

ARK Natuurontwikkeling, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Zoogdiervereniging heten de wilde kat welkom in Brabant. Dat doen we met steun van de provincie Noord-Brabant door ontwikkeling en verbetering van leefgebied en verbindingen voor deze zeldzame inheemse diersoort. Het gaat dan onder meer om omvorming van eentonige naaldbossen naar gevarieerde, structuurrijke loofbossen, ontwikkeling van brede, struweelrijke bosranden, ontsnippering bij wegen in of langs bosrijke natuurgebieden en omvorming van intensief begraasde en kort gemaaide graslanden naar extensief begraasde, structuurrijke graslanden.

Door nu te werken aan de verbetering van zijn leefgebied en een betere bereikbaarheid van geschikt leefgebied, is de kans groot dat de soort zich straks definitief vestigt in Brabant. Tegemoetkomen aan de eisen van de wilde kat aan zijn omgeving, betekent automatisch ook een ecologische impuls voor veel andere soorten planten en dieren.

Kers op de taart

De wilde kat stelt hoge eisen aan zijn leefgebied. Net als veel andere roofdieren laat de aanwezigheid van een populatie wilde katten zien dat het gebied ecologisch goed functioneert. Er is voedsel, schuilgelegenheid, ruimte, rust en wildheid voor een relatief groot dier, en bovendien kan de soort zich goed door het landschap verplaatsen om nieuw leefgebied of een partner te vinden. Kortom, als het voor wilde katten goed genoeg is, is het dat ook voor heel veel andere soorten zoals wezel, hermelijn, bunzing, boommarter en das. Vogels, reptielen en insecten zullen eveneens baat hebben bij de maatregelen in het landschap. De wilde kat is de kers op de taart.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op ark.eu/wildekat.

Tekst: [ARK Natuurontwikkeling](#)

Kort Nieuw

[Aanval is de laatste verdediging](#)

Overheden, rijk en provincie moeten nu de regie nemen om samen met boeren en natuurbeschermers weidevogels te behouden. Daar zijn stevige maatregelen en middelen voor nodig. Dat staat in het 'Aanvalsplan Grutto' dat initiatiefnemer Pieter Winsemius gaat aanbieden aan de minister van Landbouw.

Hortipoint meldt dat er voorlopig geen verbod komt op 'gewasbeschermingsmiddelen' voor particulieren. Staatssecretaris **Van Veldhoven** wil vasthouden aan de lijn [Green Deal 'Verantwoord particulier gebruik van gewasbeschermingsmiddelen'](#), die vooral gaat over voorlichting en gedragsverandering. De staatssecretaris noemt hierbij de campagne [De Levende Tuin](#). Dit, ondanks dat [eerder onderzoek](#) van partner **Velt** al aantoonde dat tuincentra de voorlichtingstaak niet erg serieus nemen. Wel is volgens [onderzoek van het RIVM](#) de verkoop van glyfosaat gedaald, maar daar staat tegenover dat het gebruik van insectenbestrijdingsmiddelen en schoonmaakazijn in de tuin is toegenomen. Mocht de beoogde gedragsverandering echter niet doorzetten, dan overweegt Van Veldhoven alsnog een wettelijk verbod.

**vrijwilligers
gevraagd!**

M/V

Vrijwilliger worden?

Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard

**Wij bieden wij u de mogelijkheid aan om een (korte of eendaagse) cursus te volgen.
Er zijn vele mogelijkheden informeer gewoon eens!**

Wergroep Flora en fauna

Wergroep Weetpunt

Vogel Wergroep

Wergroep natuuronderhoud

**Boeren adviseren met erf beleid
O.a. door het maken en plaatsen van
vogelkasten**

**Gastvrouw of gastheer voor het
“Weetpunt”**

Vogeltellers

**Vogels tellen is leuk en kan eenvoudig
beginnen**

Excursies leiders

Werken in de natuur

Folder beschikbaar